

Ս Լ Ա Յ Ի Կ Ն Օ Թ Ե Ր

ԿԱՐՈՆ ՔԱՅԱՆԱՆ
Ե Ի

ՌՈՒՍ ՅԵՂԱՓՈԹՈՒԹԻՒՆԸ

(Շար. նախորդ քիտիկն եւ Վերջ)

«Պէտք չէ մտածել թէ կը հրաժարիմ ես յեղափոխական յոյսերէս. կաւելցնէ կարօն, սակայն հարկ է որ առ այժմ վերջ արուի բռնի եղանակներու, գործադուլներու, ժողովուրդը զրգոհելու, Առաւել եւս. կը կարծեմ թէ ժողովուրդը ետ կենալու է առ այժմ իր ութժամեայ աշխատանքի պահանջէն. Այդ իր յարմար պարագային կը հասնի: Այդ բռնապետական պատրաստ չէ, որովհետեւ սոսաւանդ պատրաստ չէ, որովհետեւ սոսա պահուս ութժամեայ աշխատութեան օրը պիտի խորտակէ մեր ազգային արգիւնները թիւնը, յառաջացնելով միեւնոյն ժամանակ ահաւոր սով մը ժողովրդին մէջ:»

Հոս հարց մը կը գրուի կարծիք: — Ըստ քեզ, ոուս ժողովուրդը պատրաստ չէ տակաւին ազատագրութեան:

«Ո՛չ, կը պատասխանէ ան. ես կը կարծեմ թէ նախ քան կուրի շարունակուիմ, անհրաժեշտ է կատարելագործել գործուն քոմիթէներու անբաւական կազմակերպութիւնը և պատրաստել ամբողջ յեղափոխական գիտակցութեան: Ո՛չ, ոուս ժողովուրդը պատրաստ չէ վերջնական ազատագրութեան և ահա այդ նոյն համոզմունքներն են որ չափաւորեցին իմ յեղափոխականի մը առաջին յղացումներս:

Ոմանք հաւատացին տեսնել վերջերս գեղղուկներուն և զինուորներուն մէջ անդի ունեցած բնագիտումներուն և արեւնայի բնահարուսներուն մէջ յեղափոխական ջոյսեր: Այդպիսի բան մը չկայ երբէք: Գիւղերու մէջ զիւղացիք թալանեցին կալուածները, Հարցաքննուելով իսպառնել յետոյ, պատասխանեցին թէ կալուածատէրերը կը հակառակէին, չը նայելով ցարի վճարական պատ

ուէրներուն բաժանելու հողերը. աւելցուցին նաև թէ անոնք՝ որ մղած էին զիրենք սոյն արարքին, համոզած էին որ ցարը ինքն իսկ կը թելադրէ սոյն թալանը:

«Զօրանողներու մէջ, նոյնպէս հաւատացին տեսնել զինուորներու եւ նաւաստիներու խռովութեանց մէջ՝ յեղափոխական արարքներ, միեւնոյն օրինակ ընդգծել այս կամ այն գիտաւորի մը վարչագրութեան կամ սնարդարութեան:

Սէվաստապոլի մէջ, օրինակի համար, նոյն պատասխանութեան պահուն իսկ, զինուորները համախմբեցին «Պօժէ Յարիա խրանքին կերակրող» ազգային երգը:

Նամանակաւոր, այս պահուս, աւելն միջոցներ ունէին մեծ բաներ կատարելու: Զորին այդ, Յեղափոխութիւնը վտանգելու չէ գէտ զինուորներուն միջոց, եւ այս միջոցով հետեւ ամբողջին զատարակութիւնը անբաւական է տակաւին: Բայց յոստահաւորու հարկ չկայ: Զոր փայտէն վերջ, թաց փայտը կսկսի վառիլ իր կարգին:

Այս է որ հասկնելու կուրի յեղափոխականներուն բնկերներու, կը նախատեն զիս զիրենք զուսճանելու...»

Կարծիք պատմութեան է՛ն տխուր կէտը հոս է. որ կանգ կառնէ: Հիմայ ահագին թշնամանք մը ծագած է իրեն հանդէպ մասնաւորապէս ոուս ընկերակալական — ոսկիւղարական բուկոլէ որոնք ձիգր իսուխու համար չըլելով անոնցմէ ունէ նրջանակնիլ գործ մը, է՛ն ճարտիկն են միւսներունը քննադատելու մէջ: Ատոր ապացոյցը տեսնելու համար բաւական է մերթ լնդ մերթ աչքէ անցնել իրենց յիւսքանք, և ունյն այս ճակատագրական րոպէին, երբ Ռուսաստանը երկուսնքի է՛ն ահաւոր ու ճգնաժամային շրջան մը կանցնէ, այդ կազմակերպութիւնը կոչիւր զըրուած է Ինկերսպուրի, Մոսկովա և այլ գիտար կէտեր՝ հակառակելու և հալածելու կարօնը եւ իր գաղափարակիրները, որովհետեւ անոնք գլմ են ընդհանուր գործադուլի, եայլն: Այնպէս որ կարօն ստիպուած է

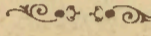
խոյս տալ ո՛չ միայն ցարի կառավարութիւնէն՝ իր գաղափարները սարածելու համար, (որուն համար ընդհանուր շերտան իրաւունք չկայ) այլ և ժողովրդի մը ընդհանուր ազատագրութեան գործը ձեռք առած ինքնակոչ ընկերակալականներէ ևս...»

Ու զարմանալի է լսել կարծիք խօսքերը:

«Այժմ ես լքուած եմ բոլորէն այն յեղափոխական գիտարներէն ալ, որոնք կարող չեն բխանիլ քանի որ մտքերն ինքնակալական հասուն չէ՛ որ արքունական կուսակցութիւնը, վախնալով իմ ազդեցութենէս ամբոխին վրայ, ամեն գնով իմ անբերութեանս կը բաղձայ: Սակայն, բարեբաղձաբար, տակաւին հազարաւոր գաղափարակիրներ ունիմ Ռուսաստան, ուրոնք կրնան իմ բրթականտաս շարունակել և մեծապէս բարեփոխել իրերու ներկայ կարգը...»

Հայր կարօնի ցար նոր չէ՛ եւ ո՛չ ալ միակը իրեն բաժին ինկած... Մ. Յոլակ

Կ Ի Թ Ա Կ Ա Ն Ն Ա Ր Յ Ե Ր

ԱՐՁԱՆՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

Մեր տղաքն ո՛ւր պիտի անցրին իրենց արձակուրդները և ի՞նչպէս պէտք է կարգաւորել արձակուրդները: Ասիկայ խնդիր մըն է որ ունի իր կարիւրութիւնը:

Մրցանակաբաշխութեան մը հանգէսին յաջորդ օրը, մայր մը որ իր հպարտութեան մէջ յոստիւար եղած էր, կրտսերին ձիւցոյց տալով իր մանչը, ինք տարու լաճ մը շատ շուտ աճած, նիհար, տկար և պարբու աշխուժութեան զուրկ «Նա մէկը, կրտսեր մայրը, որ արձակուրդի պէտք չունի, այս տարի բան մը չըրաւ: Ի՞նչու արքայ իրեն հասկցնել թէ ինչ ցաւալի սխալ

Գ Ր Ե Յ

ՕԳՏԱՎ ՍԻՌՊՈ

ՀԱՅՐ ԲԱՆՖԻԼ

(Թարգմանուած ֆրանսերենէ)

—Պէտք է որ հաշուը տաք այն բոլոր գրամներուն զորս վատնեցիք. զորս գողցաք... պէտք է, պէտք է... պէտք է...»

Ժիւլ կը փրփրար Աչքերը լուսնոտութեան նոպայի մը մէջ կարծես խոչորցած, գալարուած երեսան կը հանէին իրենց գունդերուն ճեմըրկուցը, ձիւրանաղոյն երակներով ա կուսուած, իր յրթուսներուն վրայ կը խոնկէին, կը խուժէին. կը կըծկուէին յիշողներ, անկապ խօսքեր, որ կը կորուսէին սուլիւնի մը մէջ, լորձունքոտ կարկաչանքի մը մէջ Կերկապս բռնուցաւ սոստիկ հագէ մը, որ կոկորդը քայքայեց եւ կուրծքը պատեց: Երկուքի ծալուած, զէմքը մանիշակագոյն, ձգտուած

վիզին վրայ երակները կը սցուէին պայթելու չափ, կարծես կեանքը պիտի փխէր զարնուրելի հասկտուքի մը մէջ:

Տագնապ երբ հանգարտեցաւ, հայր Բանֆիլ առանց տեղէն շարժելու, շատ անուշ ձայնով ըսաւ անոր.

—Ի՞նչու համար ինքզինքնիդ կը տանջէք այսպէս... եւ ի՞նչու զիս կը կշամբէք... իմ ազգանքներուս, իմ տառապանքներուս գրամը ձեզ չի տարու համար... բայց չեմ կրնար... Մտիկ ըրէք, շատ անգամներ մերկ ու անօթի խեղճեր, Աստուծոյ ողբալի արարածները, ծնրագիր պաղատած են ինձի: Աչքերս արցունքով լեցուն մերժած եմ զիրենք... չեմ կրնար... Այս ստակը իմ չէ, մատուցին է, էնորն է, էնորն, սրտիս լուսաշող եւ վսեմ հարսին... Այդ գրամէն բան մը չեմ կրնար խորել... նոյն իսկ մահուանէ զժողովն մէկը փրկելու համար չէ՛, ատիկա չը պիտի ընեմ: Անձրեւը կերպէր ճախններուն վրայ. հովը կոռնար, խարխարուած աւերակներուն ընդդէմ, եւ թաց ու տխուր օդին մէջ, լաստակերար

կը տատանէր իր ազգուն եւ համակ գորչ սիրուէթը: Հայր Բանֆիլ շարունակեց:

—Քիչ մը առաջ գոյք զիս նախտեցիք... է՛ն, տէր Աստուած, որքան մարդիկ այդ բանը բրին անգիտակցօրէն... կը յերմէ ձեզի... Եթէ երկու տասնուց ունենամ ուտելու համար, պատի կտոր մը զիս պատուարելու, տախտակ մը պատկելու քիչ քիչ մը տաք արիւն այս ձեր երակներու մէջ, քիչ մը տոկուն մկաններ այս մաշած ոսկորներուս վրայ, գո՛հ կրլամ... կը կարծէք որ ես դրամի կապուած բլլամ... Մտիկ րկէք, սիրելի արքա, այն օրը որ եւ կեղեցիս լմնայ, եկէք, ինչ որ ուզէք ինձ. հողիս խաղաղութեան վրայ կերպնում որ պիտի տամ... բայց մինչեւ այն ատեն, չէ՛, չէ՛... չեմ կրնար:

Ժիւլ ավիրեբան կը կենար վառա կանին առջեւ: Եւ իսկապէս ալ բան մը չէր հասկնար: Ատիկա իրանցնէ խենդ լըն էր, կամ իր քիթին կը խնդար... չէր գիտեր: Ամէն պարագայի մէջ, չէր նախատեսած այս ան ըմբռնելի շոշորութիւնը, կամ այս

մը կը գործէր: Մեր մտքի սովորածով ունակութիւններու և մասնաւոր անձնիշխանութեան սահման կոյր հաւատքով որ մեզի հաւասարապէս՝ պատասխանատու նկատել կուտայ բոլոր մարդկային արարածներն՝ իրենց գործերուն, չենք կրնար հասկնալ ճշմարտ պատճառներն և հետեւաբար կարելի դարձանք՝ դրպրօցականի մը ծուլութեան վիճակին:

Այս տղուն մէջ, մտքի թուլութիւնը զուրկընթաց կերթար մարմնի թուլութեան հետ և ո՛չ միայն կեցուածքի որոշ թուլութեան հետ, արլ նաև — մասնաւորապէս տեղեկացայ այս մասին — սննդառութեան ճշմարտ նուազման մը հետ, ստորին կենսականութեան նշաններու ումրողութեան մը հետ: Այս մասին բան մը բսելէ զգուշացայ դեռատի դպրոցականին որ իր թուլութիւնը արդարացիւր լաւ պատուակներ պիտի գտնէր այսպէսով: Սակայն աւետեցի թէ իրեն պիտի օգնէին աւելի լաւ աշխատելու համար:

Մայրը, ոչ առանց քիչ մը ուսերը բարձրացնելու, հասանցաւ անոր զօրացուցիչ արձակուրդ մը անցնել տալու, առանց զաղթուլու զայն օրական երկու ժամ հսկուած աշխատութեան մը հարկին սակ զննելէ, իմ յանձնարարութեամբս Յաջորդ դպրոցական տարին անհուսապէս նուազ պատւի եղաւ: Առանց առաջիններէն՝ հանդիսանալու, տղան կրցաւ պատուաբար միջին դիրք մը բռնել, իր ուղեղը ճոխացաւ, մինչ զգայի կերպով կը նուազէր իր տկարութիւնը, իր քալուածքի թուլութիւնը:

Համապետեցէք որ ծոյլաւալայ մը

յանդուգն հեղուկութիւնը, շուրած մնացած էր: Ի՞նչ կար ուրեմն այս քայքայուած դէմքին ետեւ, որուն երկու անգամ կերպարանափոխուելիք գրեթէ աննրթանալը տեսած էր, խորհրդաւոր եւ անձաւթ գեղեցկութեան մը ճառագայթութիւն տակ: Հակառակ զայրոյթին որ կը գոռար զեռ իր մէջ, Հայր Բանֆիլ զինքը կը վախցնէր, եւ չէր գիտեր թէ ի՞նչ է զգացածը: Գիտութեան, հիացում թէ՛ արհամարհանք չէր էութեան խորէն ձայն մը իրեն կըսէր: «Երան մը՝ քայքայ ո՛չ, նախատէ՛ր զայն... աւագակ մըն է ՎՊԻՆ ընազը մը կիմնացէր իրեն թէ ստալին ձայնը իրաւունք ունէր: Սակայն երկրորդին էր որ անսաց, եւ, ոտքը գետնը զտրնելով, պոռաց՝

—Ատոնք պարսպ խօսքեր են, պարսպ խօսքեր... զիս ապուշի՛ տեղ կը դնէք կոր... Աղէկ գիտէք թէ ձեր եւ կեղեցիս, կատակ մըն է... եւ դուք երբէք զայն չիք իրէք չունիք: Բայց հայր Բանֆիլ չիփ չիտակ ցցուած էր, աչքերուն մէջ ընդող մը:

ս. անուպն ախ. քան արձակուրդի պէտք ունի որքան տալար և պրեկէ մեքենայի պէտ լարուած պարկ մանչ մը որ բոլոր պարտաւորութիւնները կը կատարէ, պատիժը չենթարկուիր. իր կազմին բոլոր մրցանակները կը ստանայ և իր ծնողքին հպարտութիւն կը պատճառէ. առանց ճիշդ իր իմացականութեան բնական զօրութեան և կանխահաս ներգաշնակութեան չնորհիւ, նորքէ իր պատիժ տղաքը արձակուրդէ և զբօսանքէ չը գրուկենք. (կանչին խօսի մեր ծնած արձակուրդներուն և պատասխանի ուսուցչի շնորհը որոնք իրենց բան գործը բրած են տղաքը զբօսանքէ վրկելի):

Ես հաս չիմ գրեք այն գրեթէ կատարեալ տղոց համար, որոնք ոչ մարմինը և ոչ հոգին պէտք ունին առողջապահութեան. Այս խտանք անոնց համար որոնց կըրանք բան մը ընել. Ինչպէս պիտի ընենք որ իրենց արձակուրդն օգտակար, կորուստու և ամօքիչ, կազգորիչ և պարտաստող ըլլայ. տղայոց պատիւ ու զիջներուն կորովի պաշար մը, առողջութեան պահեստ մը հայթայիթէ և անոնց գեղեր շտանք. գեղերն օգտակար են քաղաքներու միջև սոցիալական ստեղծող և արձակուրդի միջոցին միայն առողջապահութիւն պէտք է և ամենէն պարզ առողջապահութիւնը:

Նախ և առաջ պէտք է օգտուիլ, պէտք է թողուլ այն վայրը ուր կարգին միջոցով է հարուստ չէք, կրնաք ձեր տղան տանիլ ձեր քաղաքին մօտ. այնպիսի վայրեր կամ անանկ բարձունքներու վրայ ուր օդը սաստիկ է և հովը որ կանցնի անկէ

բնուարուած չէ բոլոր այն տղանոց բնութիւնը որոնք կը տան իրեն մեծ քաղաքին պատուանները. Օգտուողին վերջերը և սեպտեմբերին սկիզբը, ձեր տղաքը ձով տարէք. Ընտրեցէք անոնց աւազուած ծովագր մը, ուր երկուր ժամեր կարենան փոսեր փոսիլ. թաց աւազուածի վրայ գլխակներ շինել կամ պարկի ախրներուն մէջ ոտքերնին ոյժով երեքնել, մարմինն հովին, բուժքերնին աղի շուրջով և փոփոքով պատուած. Հիշու փախէք մայիսէն և աշխատի հիկ վայրերէն. Ձեր տղոց քով մնացէք. Մինչև որոշեալ տարիք մը անոնց՝ ընտանիքի կեանքը տուէք. Ձմեռը, դարձը և ձեր գործերը, ձեր տղոց մէջ հեռու կը պահեն ձեզ: Օգտուողքէք ալ ձեր օրընդէն զանոնք աւելի լաւ ճանչնալու համար, որպէսզի անոնք ալ ձեզ ճանչնան, ու քիչ մը աւելի ձեզ սիրեն:

(Շարունակելի)

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԵՆ ԱԿԱՆ ԱՐԱՐԻՒՆ,
ՀԵՂԻՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ
—○—
ԸՂԴԶ. ԴԱՏԱԽԱՁԻՆ ՃՍՈՒՐ
—○—
(Ամանգու մէր-էֆրեստէն քաղաքում)
(Շար. Ասի. Բիւնի)

Կալով Գարլ Եղեանովիչի և Թրասա Եղեանովիչի, ստոնցէ Գարլ Եղեանովիչ Պոլիս ծնած և զաւակն է Յովհաննէս Եղեանեան անուն Սասի կողմից հայտն մը որ արհեստով զբաղվածաւ է իր բուն անունը կարապետ Յովհաննէսեան էր թէն, բայց զայն փոխած է Գարլ Եղեանովիչի և Վոյթիլիին քով ալ Աշոտ ծածկա-

նունով հոչակ հանած է. Պոլիս գրեւորուած միջոցին իր ապրուստը կը ճարէր որմանկարչութեամբ: Բնտոյ անցալ Դէպքին ատեն, Ամերիկա փոխած է և անկէ Պոլիկարիա և Թիֆլիս երթեւեկելով, յիշափոխականներուն անդամակցած է:

Թրասա Եղեանովիչ որ Սամաթիա կը բնակէր և հովանոցաւորուած էր, մրացած է Վոյթիլիին: Իր բուն անունն էր Սաշիկի որպէս Արտաշ Գարուսեան, զոր փոխած է Թրասա Եղեանովիչ ծածկանունին, մինչդեռ Վոյթիլիին մէջ Թրագոմանունով հրաչակուած է Ասոր մայրը և ընտանական պարագաները այժմ Սամաթիա կը բնակին:

Ասոնց երկուքն ալ ելեռնական զէպէն մինչև երկու օր առաջ իրբեւ Լիբա Րիբսի գրագիրն ու մատակարարը անոր հետ կը բնակէին, և զէպէն երկու օր առաջ փախած են. Օրինական խոզարկութեանց պահուն երկուքն ալ այլ և այլ դիրքով լուսանկարները գտնուեցան իրենց ծնողական բնակարաններուն մէջ, ինչ որ կամպած չի ձգեր առնոց ինքնութեան և ճշդութեանը նկատմամբ:

Համ էինք թէ Թորիս անիմպարտ զէպէն գործադրութեան օրուան մօտենալը տեսնելով, յայտարարած էր թէ պայտուցիկ նիւթը իր ազդեցութեամբ սաստկացնելու համար պէտք է որ երկաթէ պահարանի մը մէջ գրուի. նկատելով որ այս սրնուկը եղեռնական զէպէն քիչ ժամանակ առաջ շինուիլ սկսած է, այդ մասին քննութեան և խուզարկութեան ձեռնարկուելով հաստատուեցաւ թէ, երկաթագործ Մանոլ եւ Միլիօ, որոնք այժմ ամբաստանեալներուն մէջ են և նախապէս Թոփհանի կողմը գտնուած երկաթագործի խանութներուն մէջ կաշխատէին, ասոնք իրենց արհեստին անձանթ եղանակով մը պատրաստած են երկաթ սնտուկ մը որ քարիկի երկու թիթիկ ստիկի զափ տարողութիւն ունէր և շրջապար ամրացուած էր պտուտակներով: Սնտուկին այս ձեւը իրենց տուած էին երկու անձանթները որոնք մտնալով մէջ պարուրելով զայն փոխադրած են այստեղ, ինչ

որ հաստատուած է շատ մը վկայութեամբ և ապացոյցներով:

Նկատի առնուեցաւ որ պայտուցիկ նիւթը բունկցնելու գործածուած ելեկարական ուժը պատրաստուած է Միլիօ Րիչի անուն ստորին արարածին կողմէ, որուն Բերայի գետնաքարը խաւերուն մէջ ծանօթ ըլլալը, ինչպէս նաև ելեկարագիտութեան մէջ ալ ճարտար հմտութիւն մը ունենալը նախապէս ըսած էի: Այս պարագան քննութեան ենթարկուելով վկայներով ու ապացոյցներով հաստատուեցաւ որ Միլիօ Րիչի իրարու կից գրպանի լապտերներէ բաղկացած եւ 12 վոլթի ուժ ունեցող ելեկարական գործիքը երկու անգամ մէջ, ինչպէս նաև ելեկարական հոսանքին հաղորդիչ կարմիր թելէն երկու մէթր գնած է ելեկարական գործիքներու վաճառական Երուանգ Աճէմեանէ, որուն խանութը կը գրեւորի Բերա, Թիւնէլ-բաստին մէջ:

Այսպէս, քննութիւնը առաջ տարուելով երկաթագործական հասկոցուցաւ թէ հրանիւթը պարունակող սրնտուկը ինչպէս պատրաստուած է եւ թէ ուրկէ հայթայթուած է բուն. կուժ պատճառելիք ելեկարական գործիքը ասոնց ամէնքը ստուգելէ ետք, բնականաբար ուղարկութիւն դարձուեցաւ այն կէտին վրայ թէ, Թորիսի տունէն փոխադրուած 140 քիլո մէրիկիթին մնացորդը ո՛ւր պահուած էր: Այս կէտը մանրամասն քննութեան մը անցուցաւ:

Նախապէս ըսած էի թէ Լիբա Րիբս Գրեթի Լիօնէ գրամատան միջոցաւ Իգմիր Տրգրան նախապատանի գումար մը զրկած էր. Կնիչ մարմինը այս զէպէն տեղեկագրեց Այտընի կուսակալութեան, որուն կատարած մասնաւոր եւ լիակատար քննութեան վրայ երեւան ելաւ որ Մաղիսացի երկու եղբայրներ, որոնք աղքատ ու ողորմելի վիճակի մը մէջ կը գտնուէին, 7-8 ամրս առաջ Իգմիր եկած եւ քարափին վրայ խանութ մը վարձելով սկսած են արջառի միս ծախել: Այս երկու հայերը նախապատանի Տրգրան եւ Անգրէսս անունը կը կրէին, որով հասկոցուեցաւ թէ Լիբա Րիբսի զրկած գրամը ընդունողը այս

այնքան մեծ, այնքան աղուօր, այնքան անկ, որ արքան ընկրկեցաւ, նուաճուելով այդ ակնարկէն որուն արաստուղը եւ գիրմարդկային պայտուածութեանը չէր կրնար հանգուրծել: Կարծեց թէ իր քաղաքի մը կուգար զէպէ իրեն, վարձք աւտուածը մեռելական ամառութեան, եւ պիտի ծընրադէր շնորհ ինչորով՝ երբ հայր Թանգիլ մօտենալով իրեն, ուժգնօրէն ցնցեց Թիւլին ուսերէն բռնելով: — Թեքեհաւատ մարդ, բաւ, անարժան կրօնաւոր... մի հայտնի... նայէ, եւ լսէ. Եթէ ես պարտաւոր ըլլայի միսմիակս, կոտորեմ այս խոշոր քարերը եւ կրիլ սա ծերացած շարժիկի վրայ, եթէ պարտաւորուէի բարձրացնել այս գերանները, զայր նել սա երկաթները, թեկերովս վեր առնել սա կամարները... եթէ պարտաւորուէի, միսմիակս... այժմ միսմիակս, կուրծքիս վրայ բռնիլ զան, հողէն վեր առնել, եւ չիփշխակալ արն կել, ի՞նչ... կը լսե՞ս կոր. ողորմելի շղթորդ, հոն, հոն... պիտի շինեմ մատուէր, միաս բարով:

Հայր Թանգիլ քանի մը քայլ յաւաղացաւ, կեցաւ այն փոսին եզերքը զոր պեղելու վրայ էր, երրոր

Թիւլ եկած՝ յանկարծակի բերած էր զինքը, եւ հանգրիմելով իր պարեգօտը, վար սանցաւ:

Քանի մը վայրկեան արքան, ստաբեր տիպին մէջ, կեցաւ անշարժ եւ մտածկոտ. սասիկա աւազակ մը չէ, ըսաւ ինքնիրեն. «այ՛ աւելի գէշ բան մըն է... բանաստե՛ղծ մը»:

մինչ քրիչը կը վերսկսէր իր համաչափ շարժումը, կերեւար հողին վերելք ու անհետ կըլլար հողը քրքրելով:

Տարնամ անձկութեան մը մասնունուած, ան տեղանք մը կուրենար վերագառնալու հայր Թանգիլին քով. խօսելու անոր հետ, խոնարհելու, սակայն տեսակ մը ցած հպարտութիւն, եւ այն երկչոտութիւնը որ կայ գրեթէ բոլոր գիւրաբարձի բնաւորութիւններուն խորը, արգիւցիին զինքը. զուրս ելաւ խորապէս յուզուած: Դարձաւ մասն շինուած նիւթերու բաւերին մէջ, անցաւ երկու տղուտ բակերէն, աւերակներու առջեւէն, և աւ ամէնը վեհափառութեամբ առի երեցաւ իրեն Իրերը իր հոգեկան վիճակին հետ ներդաշնակ, իրենց անսահման տխրութեան տակ, կրզգնուին: Փրկեալական խորհրդի եւ քարոյզական մեծութեան

երեւոյթներ, որոնք զայն կը խոսովէին տարօրինակապէս: Կեանք մը զոր չէր ծանչնար, եւ որուն առջեւ ինքզինքը այնքան պղտիկ այնքան տրգեղ, այնքան թշուառօրէն վատ, այնքան կատարելապէս անարժան կրզգար, կեանք մը որուն երբէք չը պիտի հասնէր, իր պատերուէն ճեղքերէն կը բանար չկասկածուած լայն հորիզոններ, անբխային ծաղիկներով ծաղկաւէտ միջոցներ, չեղեցիկ ծաղիկներու որոնց վրայէն հողիներ կը թռչէին մանկան հողիներ, ծերունիի հոգիներ, աղքատներու հոգիներ, զեղեցիկ ծաղիկներ որք կորօրէին մեռած պարտիկ հոգիները, իրենց անուշաբոյր բաժակներուն խորը...

Ճանրան, չփոթ գաղափարներու խուճ մը, Ռէնոյի մէջ տեսածներուն եւ ըսածներուն հետ առանց ուղղակի առնչութեան իրարու քաղ խցան իր գլխուն մէջ Սակայն, անոնք ամէնքն ալ, զինքը կը տանէ ին հայր Թանգիլի, եւ հայր Թանգիլին սիրոյ կրօնքներու հրաշքին որոնք այնքան հրճուածք կը դնեն տառապանքին մէջ, այնքան իմաստութիւն յիմարութեան մէջ, այնքան մեծութիւն նուազութեան մէջ

որոնք զինքը կը տանէին նաև իր անհատական ակնմանը ցաւազին հաստատումին... Ի զուր իր կեանքին մէջ փնտռած էր, այն օրէն ի վեր ուր իրիզը արթնցած էր իր մէջ, սակայն գէշութիւններ եւ անարգութիւններ միայն կը գտնար, կարճ խուսափուելներով, վաղանցուկ ըզձանքներով զէպի բարին, որոնց միակ արդիւնքը կըլլար իր վերանկումները աւելի ծանր եւ աւելի անարգամանելի դարձնել: Ոչ մէկ հաւատք, ոչ մէկ սէր, ոչ իսկ կիրք մը, բայց եթէ անասնական մոլեգին բնազդներ, մտաւորական այլակերպման մոյոթիւններ, եւ, բոլոր ասոնց հետ մէկտեղ, զգայնութիւնը անսոցանելի պարապի մը, անսահման սարսափը մեռնելու... Օ՛հ, այո՛, մեռնելու...

Վասնզի իր մանկութեան քրիստոնէական դաստիարակութիւնը, իր քահանայական ունակութիւնները, աւելի զօրեղ քան իր տարակոյսները եւ ամբարշտութիւնները, իրեն նրկատել կուտային անելի անդէնը, որպէս յաւիտենականութիւն մը տանջանքի եւ զարհուրանքի... (Շարունակելի)

մասովստա Տիգրան Կայսրական
 էր, Ուստի անիջապէս հարցաքննու-
 թեան երթարկուեցան յիւստի երկու
 եղբայրները որոնց խոստովանութե-
 նէն հասկցուեցաւ թէ Քոմիթաճիները
 Այսպէս նախնային մէջ ինչ մը ե-
 ղեռնական արարքներ գործելու մը
 տաղիք են նոյն միջոցին, պատահա-
 բար, ուրիշ երկու հայեր իրարու հետ
 կը կառուաէին, որոնցմէ մէկը միւսը
 վերաւորելով երբ կ'սկսէր փոխիլ,
 վերաւորուածը տեսնելով որ Յոյն մը
 կը հետպանդէ զինքը վերաւորող հայր,
 Վե սինքրիս քս վերաւորեցի, կըսէ,
 փոխադրին մի՛ գալիք: Վերաւորին
 այս յայտարարութիւնը Յոյնին ու-
 շաղուեցինը կը գրաւէ, որ կուգայ
 դէպքը կը ծանուցանէ տեղական կա-
 ումարութեան, թէ եւ կարելի չէ ե-
 ղած ձեռքակալել այս երկու հայերը,
 բայց ստուգուած է անոնց ինքնու-
 թիւնը եւ անոնց տան մէջ կատար-
 ուած քննութեան մը տեսնուած է որ
 հետեւեալները պահուած են անոնց
 բնակարանին մէջ: -
 (Շարունակելի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կառավարութիւնը երեսփոխա-
 նութեան առաջարկած է օրինա-
 գիծ մը, որով կը թողարկուի
 իրեն 20, 10, 5 սանդիմնոց նի-
 քէլեայ գրամ կտրել 4,000,000
 արծէքութեամբ, և հաւաքել
 1881ին շրջաբերութեան հան-
 ուած պղինձէ 10 և 5 սանդ. գը-
 րամները:

—Սօփիայի մէջ Տր. Տունգի
 վերասնջութեամբ, բացուած է
 կոյրերու համար կառավարական
 վարժարան մը:

Բացման օրը հանգիստուր ե-
 ղած է, նախարար Շիշմանովը,
 կարծ կերպով, բանաստեղծութեամբ
 մը, բացատրած է վարժարանին
 նպատակը, բարեմայթելով որ
 նա բարգաւաճի և ծաղկի:

—Այս օրեր Սօփիայի մէջ տե-
 զի պիտի ունենայ գնչուներու
 համաժողովը, որ երեք օր պիտի
 տեւէ, արդէն Պուլկարիոյ գլխա-
 ւոր կեցրոնները օկուսած են զրկել
 իրենց ներկայացուցիչները:
 Կենթագրուի թէ գնչուները հա-
 մաժողովին մէջ որոշելու են հը-
 րատարակել լրագիր մը պուլկա-
 րերէն և Գաղղիերէն «Մարդկա-
 յին իրաւունք» տնուան տակ,
 որպէս իրենց Օրգանը:

Գնչուները կը յայտարարեն,
 «Մենք չենք աղաչեր ու մուրար,
 այլ կը պահանջենք մեր իրա-
 ւունքները, ապահովուած Պէրլի-
 նի դաշնագրով և սահմանադրու-
 թեամբ, այս սզատ հողի վրայ
 ծնած ենք՝ ազատ ծնողքներէ,
 սակայն 1901 թուականին մեզի
 վտարեցին մարդկային ընկերու-
 թենէ Պարիսներու վերածելով:»
 Դպրոցական տուրք կը վճա-

(*) Հնդկաստանի մարդկային դա-
 սակարգի ամենաստորինագոյնը Մարդ
 զրկուած է քաղաքացիական ամէն ի-
 րաւունքներէ:

րենք—դպրոց չունինք: Մեզ
 կամբաստանեն թէ՛ անկիրթ ազգ-
 ենք, ուս էց պիտի գայ մեզ կրթ-
 թութիւնը: Ճուշ մեզ դպրոց
 ներք, վերագործուցէք մեր քա-
 ղաքացիական իրաւունքներ, և
 այն ժամանակ դատեցէք մեր
 մասին: Մեր դատարարի յօջողի
 որովհետեւ շիտակ է, իսկ իրա-
 ւացի մարդը միշտ ուժեղ է և
 անոր հետ շատ դժուարաւ կրնան
 կռուիլ անիրաւունքը:

Տօքթ. Մարքո Գ. Մարքով ու է
 գնչուներու պարագրոխը, կը
 հաւատէ թէ Պուլկարիոյ և ար-
 տասահմանի քաղաքակրթունքը
 նակներու մէջ մեծ հետաքրք-
 րութեամբ կը հետեւին համա-
 ժողովին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ս

Պոլիս 13 դեկտ.— Այսօր Շէք-
 պագայի արհեստանոցին թուրք
 տշակերտները բժրոստացան, ո-
 թովհետեւ իրենց ընկերներէն
 քանի մը հտար պատժուեցան,
 պատրուակով մը, որպէս թէ ա-
 նոնք Սուլթանի դէմ կոչեր գրած
 բլլան:

Ոստիկանութիւնը միջամտեց և
 աշակերտներուն վրայ կրակ քրա-
 ւանոնցմէ 50 հոգի շտի վիրա-
 ւորեց ու սպաննեց:

Թուրքերուն մէջ մեծ իրա-
 րանցում կը տիրէ:

— Բարիկ 14 դեկտ.— Պոլսէն
 կիմացնեն թէ՛ ու մանկան կա-
 ումարութիւնը Մակեդոնիոյ մէջ
 գտնուած Գուցովլուգներու և ա-
 նոնց ուսուցիչներուն համար
 տաճկական կառավարութենէ
 զինուորական պաշտպանութիւն
 ուղեց:

— Պոլիս 13 դեկտ.— Հիւսի-
 սային Ալպանիոյ մէջ կառու-
 թիւնը շատ փափուկ է, և մեծ օր
 Լիւմալի, Թէթովոյի, Տեաղովոյի,
 Բրիզլէնի շրջակայքը անհամար
 սպանութիւններ տեղի կ'ունենան:
 Բառին բովանդակ նշանակու-
 թեամբ կեանքը քրիստոնեանե-
 րու համար այլևս անտանելի է,
 Ամբողջ Ալպանիոյ մէջ կը տիրա-
 պետէ ապստամբական շարժում,
 նեմզի բաշան ու պաշտօն ունի
 խաղաղութիւնը հաստատել վերս-
 տին, յօջողեցաւ Լիւմա մտնել,
 սակայն ետքէն ունեցած այլ և
 այլ ընդհարումներու մէջ Ալպա-
 նացիներէն յիշխանացուցաւ:

— Բարիկ 14 դեկտ.— Պոլսէն
 կը հեռագրեն թէ՛ երթալով
 պարսկա—թրքական հարցը սուր
 կերպարանք կ'առնէ:

Թուրքերը պարսկական հողին
 վրայ երկու նոր կէտեր գրաւած
 են: Պարսկաստանը վերջնակա-
 նապէս մերժեց Բ. Գրան առա-
 ջարկը, որով այս վերջինս կա-

ռաջարկէր, որոշել հարցին կար-
 զադրութեան համար կազմակեր-
 պուելիք խումն մասնախմբին
 անդամները:

ՌՈՒՍԻԱ

Մոսկուա 13 դեկտ.— Յեղա-
 փոխականներու հրամանատարու-
 թիւնը հաստատուեցաւ Ազգային
 թատրոնին մէջ, որուն մուտքերը
 պատնէջաւորուած են:

Յեղափոխականները գրաւած են
 և մօտակայ տուններու մասնակի
 բնակարաններու մէջ գետեղուած:
 Ճատ մը կ'աճ կարասիք ոչնչա-
 ցած են:

Վնասները չափազանց են:

Ընդհանուր կառավարիչը պա-
 տասխանատու կը բռնէ տանաէ-
 րերը այն տուններու ուսկից հրա-
 ցանաձգութիւններ կրլլան: Ա-
 նոնք երեք ամիս բանտարկու-
 թեան և մինչև 3000 թուպլի
 տուգանքի պիտի ենթարկուին:

Թրանվայի վակօնները պատ-
 նէչներ չիւնելու կը գործածուին:
 Ժամը 6 ը երեկոյան հրացա-
 նաձգութիւնները կը շարունակ
 ուին:

— Պէրլին 14 դեկտ.— Հար-
 քովի մէջ կատարեալ յեղափո-
 խութիւն կը տիրապետէ, ժողո-
 վորդը պաշարած է թաղապե-
 տութիւնը և վաճառած է խորհր-
 դակները:

— Բեթերսպուրկ 14 դեկտ —
 Մոսկուայի մէջ ելէկ մինչև կէս
 գիշեր հրացանաձգութիւնը շա-
 րունակուած է: Ընդհանուր կա-
 ումարիչը կոչ մը քրած է ժո-
 ղովուրդին, որով կը հրաւիրէ
 այս վերջինս հաւատ չընծայել
 հոկտեմբեր 17 ի Մանիֆէստը
 ստայօգ մեկնաբանողներուն:
 դազրին գործադուլէ միանան
 զինուորականութեան և ոստիկա-
 նութեան և վերջապէս ապահով
 բլլան թէ՛ օրինական կառավա-
 րութիւնը պիտի կ'ունայ իրենց
 կեանքը և գոյքը պաշտպանել
 շարանպատակ մարդիկներու դա-
 ւադրութիւններէն:

— Միշչէնցս զօրավարը Մոսկ-
 վա հասած է:

— Իեթերսպուրկ 14 դեկտ.—
 Տարածայնուած լուրի մը համա-
 ձայն, Բեթերսպուրկի յեղափո-
 խականներուն օճախը կազմող
 Քոմիթէն, որ Մոսկովայի գոր-
 ժառնուութեանց համանմանը կը
 պատրաստէր, ձերբակալուած է:
 49 հոգի բանտարկուած են:

Այս առաւօտ տպագրուեցան
 այն ամբողջ լրագիրները, որուն
 հրատարակումը դատաւճռով մը
 արգիւտուած չէ:

— Բարիկ 15 դեկտ.— Բեթերս-
 պուրկէն «Մաթէն» լրագրի կի-
 մացնեն: Յեղափոխականները
 Մոսկովայի կատարեալ տէրն են,
 Ամբողջ Հարաւային Ռուսիան

ապստամբութեան մէջ է: Մոսկ-
 վան կայսրութեան մնացած մա-
 սէն մեկուսացած է: Ապստամբ-
 նելը չէնքեյր կը հրկիզեն:

— Պէրլին 15 դեկտ.— Մոսկ-
 վայի կայսրաններու և պատնէջ-
 ներու միջև մեծ կռիւ կը մղուի:
 Յեղափոխականները սմբակու-
 ծած են բանտերը: Յեղափոխա-
 կանները ձեռքի տակ ունին
 60.000 զինուած մարդ: Սով կը
 տիրէ և էկամբողջ օրը հրացա-
 նաձգութիւններ կը լսուէին:

— Պէրլին 15 դեկտ.— Մոսկ-
 վայէ կիմացնեն թէ՛ հոն չը
 տեսնուած արագութեամբ, հա-
 զսրաւոր հոգիի կողմանէ, գի-
 շերուան մը մէջ պատնէջներ
 կ'առուցուած են: Քաղաքին մեծ
 մասին վրայ, մինչև առաւօտ 43
 պատնէջներ շինուած էին:

— Մոսկովայի մէջ յեղափոխա-
 կանները բռնելով զազտնի ըն-
 կերութեան հրամանատարը ճա-
 հիճի մէջ խոթելէ յետոյ հրա-
 ցանի բռնած են: Անդորրութեան
 վերահաստատուիլը ենթադրելի
 է: այսօր գրամատուները բաց
 էին, քանի մը գործարաններ
 գործի սկսած են: նոյնպէս Բե-
 թերսպուրկի մէջ 60 գործարան-
 ներու գործաւորները որոնց թի-
 ւը 75.000 հոգի կը հաշուէ:
 գործի սկսած են:

ՆՈՐ ԱՇԽԱԿԵՐՏՆԵՐ

Կընդունուին նոր տարոյս սկիզբն-
 դասերն են Պրանսերէն, Հայերէն,
 Պուլկարիոյն ու Անգլիերէն, Ամա-
 կանը 8-6 ֆրանք:

Ա. Ամիրխանեանց

ՄՐԱՀ «ՍԱԷՏՆԵՆԻԷ»

Վ Ա Ղ Ը Գ Ի Շ Ե Ր

1905 զեկտեմբեր 18-ին, կիրակի
 գիշեր ժամը 9-ին վարագործը կը
 բայուի: Երեք ներկայացուցիչնպատ
 Վառնայի Ազգ. երկսեռ վարժարանաց
 ազգասովի աշակերտներու Ս. Կնու-
 զի առթիւ զգետտ շինելու համար:
 առաջին անգամ բլլալով պիտի ներ-
 կայացուի Վառնայի նոյակազմ թա-
 տերասէր «ՄՍՍԻՍ» խումբի կողմանէ

ԱՆՁՆԱԶՈՅ ԴԻԻՑԱԶՆԵՐ

Իրական եւ սրտաշարժ թատերախաղ
 4 արարուած
 Երկասիրութիւն Տիւրք Արմէն Երե-
 տանեանի
 Թատերախաղէն յետոյ պիտի ներ-
 կայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զուեշտ
 մը: նուազածու խումբը բնաիր
 կատրներ պիտի նուագէ:
 Ծանօթ.— Մրանին մէջ ներկա-
 յացման ժամանակ հանդիսատես հա-
 սարակութեան հանդիստի եւ կանո-
 նաւորութեան համար ամեն ջանքը
 պիտի խնայուի:

ԹԱՏԵՐ. ԵՐԻՏԱՍՍՍՐԴՈՒԹԻՒՆ

